

První strana

Inspirační čtvrtletník
pro rozvoj dětského čtenářství
Nová škola, o. p. s.

15

Tento metodický oběžník vznikl jako mimořádná forma metodické podpory v rámci projektu „Zkoumavé čtení: systematické zavedení dílny čtení a oborového čtení do výuky na 2. st. ZŠ/na víceletém gymnáziu v ČR“, CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_076/0016346. Projekt je financován v Operačním programu Výzkum, vývoj a vzdělávání a státním rozpočtem ČR.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Metodický oběžník je společným dílem členů čtenářského programu Nové školy, o. p. s., a jejich spolupracovníků především z výše uvedeného projektu. Autorkou obálky je ilustrátorka Darja Čančíková. Sazbu a zlom provedl Karel Kupka. Jim všem tímto děkujeme za mimořádnou spolupráci.

Nová škola, o. p. s.

www.novaskolaops.cz, www.ctenarskekluby.cz

© Nová škola, o. p. s., 2022

První strana – Inspirační čtvrtletník pro rozvoj dětského čtenářství podléhá licenci CC BY-SA. Pro zobrazení licenčních podmínek navštivte <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>.

Praha, říjen 2022

Milí přátelé knih, čtenářů a čtení vůbec,

děkujeme, že nám zachováváte přízeň a opětovně (či snad poprvé?) čtete časopis, který chce být platformou pro všechny, jimž záleží na dětském čtenářství. V Nové škole, o. p. s., právě ukončujeme projekt *Zkoumavé čtení*, který ve výsledku ukázal, že číst ve škole opravdu lze, a to často, s užitkem a s radostí na straně žáků i učitelů. Nepopíráme ale, že to stojí určitou námahu. V tomto čísle Vám chceme představit několik projektových hodin ze čtení napříč školními předměty jako malou ochutnávku materiálů, které v budoucnu doplní naše webové stránky www.ctenarskekluby.cz. Nezapomínáme samozřejmě ani na podporu čtenářských klubů, článek Lucie Vrtalové uvítají obzvláště ti z Vás, kteří krom čtení také rádi hrají divadlo. Nakolik tyto dvě aktivity jdou ruku v ruce, posuďte sami, případně přidejte vlastní dramaticko-čtenářskou zkušenost z Vašeho klubu. Rádi ji budeme publikovat.

Navzdory pevně zavedeným rubrikám si Vás dnes dovolíme ochudit o naratologickou inspiraci, která pravidelně vychází v sekci *Učíme se příběhem*. Důvodem je obsahové prolnutí s článkem Filipa Komberce z Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v rubrice *Útěcha z teorie*, příště se ale určitě naratologie dočkáte v obvyklém rozsahu. Zároveň je nám potěšením Vám sdělit, že jsme vykročili na námi ještě neprobádané území, a to novým projektem *Za horizontem*, který propojuje nejen školy a knihovny, ale i další kulturní instituce, jako jsou muzea, galerie, kulturní památky. Protože čtení je naší prioritou, věříme, že i zde vzniknou inspirace, které by Vás mohly zajímat.

Přejeme Vám, ať v době, která nás vede spíše k zaměření se na péči o své základní potřeby, neztratíte radost ze zdánlivě neužitečného výdobytku předchozích generací zvaného literatura, a ať tuto radost dokážete i šířit dál.

*Za Novou školu, o. p. s.
Tereza Nakládalová*

Obsah

Útěcha z teorie

Přínos Naratologie pro literární výchovu	6
Pohled pedagoga PedFUK na využití naratologie ve školské praxi	
<i>Filip Komberec</i>	

Čtenářské kluby

Kamishibai, vyprávěcí papírové divadlo	9
Zkušenosti s propojením čtení, výtvarných aktivit a divadla ve čtenářském klubu	
<i>Lucie Vrtalová</i>	
Nové knihy do klubů – doporučení knihovnice	14
Tři tipy na nové knihy do klubů i škol doplněné o náměty pro práci s nimi	
<i>Radka Vojáčková</i>	

Zkoumavé čtení – čtení ve školních předmětech

Ovoce projektu	18
S jakým mottem odcházejí projektoví učitelé do všedních dní své výuky?	
<i>Tereza Nakládalová (ed.)</i>	
Přírodopis	19
Oborová lekce zaměřená na téma poruch příjmů potravy učí žáky	
podepřít svá tvrzení citacemi z textu	
<i>Zuzana Loudová</i>	
Fyzika	24
Osobnost Blaise Pascala a jeho přínos vědě poznávají žáci spolu	
s určováním faktu a názoru a se zaměřením na spojitost a členění textu	
<i>Radek Oster</i>	
Dějepis	28
Četbou textu o významné události druhé světové války si žáci mohou	
též uvědomit, jak každý odstavec textu obvykle začíná a seznámit se	
s typy ukončení odstavců	
<i>Natálie Bardounová</i>	
Příběh mého žáka	28

Čtenářské zrcadlo

Učitelé z projektu Zkoumavé čtení	34
<i>Anketa na téma literatura a cestování</i>	

Útěcha z teorie

Delší čas jsme se zabývali v Nové škole naratologií. Vzniklo několik vzdělávacích programů a opětovně jsme ověřili přínos spolupráce škol a knihoven. Mohlo by se zdát, že tento počín je hezkou inspirací, jak ozvláštnit a doplnit výuku literatury na základních školách. Snad to tak i bude, ale někde v hloubi duše nám dřímá poměrně více neskromné přání: zaměřit žáky na příběhy a způsob jejich vyprávění by mohlo výuku nejen doplnit, ale i proměnit. Naratologie je vědou, která literární vědu (a později i vědy ostatní) výrazně pozměnila. Proč totéž nechtít udělat stejným nástrojem i ve výuce literatury? Při čtení článku v této rubrice můžete porovnat naše přání s názory experta, pedagoga Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Přínos naratologie pro literární výchovu

Filip Komberec

To, že je naratologie pro studenty učitelství přínosná, jsme si ověřili ve vlastním výzkumu se studenty učitelství 1. stupně ZŠ. Použili jsme metodu didaktické narativní transformace (Klumparová, 2013), která se ukázala jako velmi efektivní pro zprostředkování vhledu do funkce určité naratologické kategorie, v tomto případě kategorie vypravěče. Mezi nejvýraznějšími „aha momenty“ se objevilo uvědomění, že při četbě prózy je důležité si všimnout vypravěče, který ovlivňuje naše porozumění a vnímání příběhu a který může být mimo jiné nespolehlivý. Před realizací výukové lekce si studenti při čtení prózy všímali hlavně děje, napětí a postav (Komberec, Laufková, 2022).

Na základní škole (a v podstatě totéž platí i pro školu střední) se tradičně pracuje s různými pojmy, jimiž se také zabývá teorie vyprávění: s charakteristikou literární postavy (často pouze na rovině rozlišení přímé a nepřímé charakteristiky), se shrnováním děje (shrnování samo o sobě je důležitou čtenářskou strategií; kognitivně náročné a podnětné je vymezovat jednotlivé události vyprávění a uvažovat o tom, které jsou jádrové a které jsou satelitní a jaký mají ve vyprávění význam), spíše okrajově se tematizuje časoprostor a konstituce fikčního světa. Většinou se pozornost zaměřuje na obsahovou stránku a reflexe způsobu vyprávění spíše chybí (případně se rozlišuje *ich-forma* a *er-forma* a typy vypravěčů: vševědoucí, osobní a autorský vypravěč) a často má podobu samoúčelného formalismu.

Aplikace (aktuálních) literárněvědných poznatků, jež mohou přispět k rozvoji klíčových kompetencí žáků, do výuky, je jedním ze zásadních úkolů didaktiky literatury a literární výchovy. Naratologie v poslední době významným způsobem inspirovala literární výchovu (Komberec, 2022). Podněty strukturální naratologie, která má u nás silnou tradici, byly rozvinuty ve vzdělávacích materiálech v rámci projektu *Učíme se příběhem*.

Výběr textů ve výukových materiálech vzešlých z projektu pro 5.–9. ročník základní školy nejenže umožňuje zaměřit se na výrazný teoretický aspekt a detailně prozkoumat jeho podobu a funkci v konkrétním vyprávění, ale také se jedná o texty, které mohou být čtenářům daného věku blízké, ke kterým se mohou vztáhnout. Metodické příručky k jednotlivým výukovým materiálům obsahují podněty, které učitelé rovněž ocení: promyšlenou práci s klíčovými kompetencemi a podněty k diferenciaci. Vzdělávací materiály rozdělené na tři díly (I. Pro 5., II. pro 6. a 7. a III. pro 8. a 9. třídu) postupují smysluplně od jednoduchého uvědomování a vnímání jednotlivých kategorií vyprávění ke komplexnímu uchopení dané problematiky, pro jednotlivé pojmy nabízejí přehledné a logicky strukturované grafické organizéry využitelné v dílnách čtení, případně jako formy zápisu o přečteném do tzv. čtenářského deníku. A domnívám se, že třetí díl příručky odpovídá svou náročností přinejmenším nižším ročníkům střední školy, kde může být rovněž využit na textech přiměřených věku a čtenářské kompetenci středoškoláků.

Zaměřování se na naratologické koncepty v literární výchově může být cestou k rozvoji metakognice (jako jedné z klíčových složek čtenářské gramotnosti a vzdělání vůbec) a meta-kritických znalostí o tom, jak jsou utvářena nejen literární vyprávění a jak působí na čtenáře. Vždy je potřeba, aby studenti koncepty aktivně využívali při práci s konkrétními texty a byli vedeni k reflexi a k aplikaci v dalších kontextech nebo ve vlastních produktivních činnostech.

Porozumění literárnímu vyprávění, jeho výstavbě a působení jednotlivých vybraných rovin narativní výstavby při vyprávění příběhu, nezvyšuje jen čtenářskou kompetenci, ale umožňuje přenos poznatků do dalších kontextů. Pomáhá nám rozumět faktuálním narativům, kriticky číst narativy politické propagandy, národní mýty apod. Zároveň nám kritické a vnímavé čtení literárních příběhů umožňuje uvědomit si, jak nás myšlenkově, emočně a morálně angažuje, dovoluje nám zkoumat různé podoby lidské zkušenosti a vybírat si i příběhy s takovými postavami, v nichž nemůžeme uplatnit identifikační mechanismy, a tak si rozšiřovat svou schopnost empatie. Tím už se ale dostáváme mimo rámec strukturálně orientované naratologie směrem ke kognitivní literární vědě a literární antropologii. Je potřeba mít na paměti, že literární vyprávění nečteme primárně proto, aby se stala materiálem pro ilustraci fungování teoretických konceptů, ale proto, že nám „pomáhají orientovat se ve světě, v mezilidských vztazích, v nenadálých životních situacích, pomáhají nám rozumět událostem našich dějin i individuálním osudům a vlastním prožitkům. A stejně jako je důležitá znalost minulosti, znalost skutečných lidských dějin pro budoucnost člověka a lidské civilizace, stejně tak nás četba literárního vyprávění připravuje na situace, do nichž se v životě dostáváme a jimiž jsme méně zaskočení, jelikož se podobají těm, jež známe z literárních vyprávění“ (Hrabal, 2021, s. 8).

Filip Komberec (nar. 1986) pracuje jako odborný asistent na Katedře české literatury PedF UK, kde se věnuje vedení pedagogických praxí, literatuře pro děti a mládež a didaktice literatury.

Literatura

HRABAL, J. (2021). *Jak rozumět literárnímu vyprávění*. Nová škola.

KLUMPAROVÁ, Š. (2013). Tvořivé přístupy k narativu v didaktice literatury: Narativní transformace a jejich didaktický potenciál. In J. Slavík et al., *Tvorba jako způsob poznávání*. Karolinum, s. 321–344.

KOMBEREC, F., LAUFKOVÁ, V. (2022). Didaktická narativní transformace: potenciál tvořivého psaní při poznávání literárního díla. *O dieťati, jazyku, literatúre*, roč. 10, č. 1, s. 31–46.

KOMBEREC, F. (2022). Naratologie jako výzva pro literární výchovu. *Didaktické studie*, roč. 14., č. 1, s. 33–48.

Čtenářské kluby

Kluby jsou místem, kam by každý měl chodit dobrovolně a rád. To předpokládá, že jsou mi tam milí nejen lidé, ale i činnosti, které klub nabízí. Po mnoha letech fungování klubů se zdá, že literatura skýtá nevyčerpatelný zdroj takovýchto činností, stačí jen najít nástroje, jak z něj čerpat. Jedním z nich může být propojení četby s divadlem. Lucie Vrtalová sdílí svou zkušenost, jak se v klubu, který vede při veřejné knihovně, touto cestou vydali. A protože Lucie je krom role knihovnice také výtvarnicí, bude to propojení ještě mnohem plastičtější. A když už jsme zmínili jako nevyčerpatelný zdroj literaturu samu, najdete v rubrice i několik tipů na nedávno vydané knihy pro různě staré děti, zase díky knihovnici, Radce Vojáčkové.

Kamishibai, vyprávěcí papírové divadlo

Lucie Vrtalová, čtenářský klub při Obecní knihovně Chocerady

Každý, kdo touží po rozzářených pohledech dětí i dospělých, okouzleně naslouchajících tajemným příběhům, měl by si vyzkoušet, vyprávěcí papírové divadlo KAMISHIBAI.

Poprvé jsem se s divadélkem seznámila před pár lety na Tabooku, festivalu malých nakladatelů v Táboře. S dcerou jsme se jely porozhlédnout po novinkách v oblasti dětské literatury a nakonec si místo některé z knížek odvezly docela malou dřevěnou krabičku s příběhem v obrázcích.

Proč nás tak oslovila? Bylo to určitě díky Eleonóře Hamar z narativní dílny Pangurovy příběhy, která divadlo na festivalu představovala. Moje tehdy desetiletá dcera mě k její dílničce sama dovedla a vyprosila si na mě malé divadélko pro sebe domů. Dodnes, když chci udělat dojem, už na rodinnou návštěvu nebo na děti v klubech či ve škole, ráda hraji pohádku, kterou jsme si tenkrát zakoupily spolu s divadlem.

Příběh Rukavice, který ilustrovala Lenka Kamínková, má jednoduchý, stále se opakující děj. Do ztracené rukavice se v kruté zimě postupně stěhuje celý zástup zvířátek. Zábava a pointa spočívá v rozdílné, nápadité, třeba i komické nebo děsivé, intonaci – vypravěč musí výrazně odlišit hlas každého zvířete, jinak bude příběh příliš jednotvárný. Zároveň s předčítáním kratičkého textu se neustále mění v divadélku příslušné obrázky. Celý princip vyprávění příběhů propojený s obrazovým doprovodem mě natolik oslovil, že jsem se rozhodla si jedno větší divadlo nechat vyrobit pro sebe a hlavně pro děti ze čtenářských klubů.

Eleonóra Hamar mi výrobu domluvila a divadlo z Moravy poslala poštou, prosila mě, abych jí dala vědět, pokud nějaké příběhy v našich klubech vzniknou. Po letech tímto článkem plním svůj slib a zároveň jí chci moc poděkovat, že obohatila můj život o jedinečnou vyprávěcí formu a až kouzelnou pomůcku, jejíž potenciál teprve objevuji.

Kamishibai je původně divadlo japonských kočovných prodejců cukrovinek. Na kole putovali po vesnicích a městech a lákali diváky na své zboží pomocí hraných příběhů s obrázky. Malé lehké divadlo bylo snadné vozit s sebou. Dnes se tato forma vyprávění ve světě běžně využívá v knihovnách, školách a školkách nebo na různých slavnostech.

Na samotné hraní potřebujete ideálně dřevěné divadélko (je ale možné ho nahradit krabicí z kartonu příslušných rozměrů), které vypadá jako obdélníková bedýnka s předními výklopnými dvířky, ty po otevření zajišťují stabilitu. Divadélku záměrně chybí jedna bočnice, tudíž se vkládají a vytahují postupně obrázky, jeden za druhým tak, jak plyne děj. Z druhé strany každého obrázku je kratší text, který vypravěč čte. Diváci tedy sledují obrázky v divadle a zároveň poslouchají dramaticky čtený příběh. Divadélko by mělo stát na vyvýšeném místě, například na malém stolku, vypravěč stojí nebo klečí vedle něj, plynule vytahuje obrázky a vypráví. Komorní pojetí divadla umožňuje velmi blízký, až intimní kontakt s diváky. Číst se může velmi pomalu, pauzy při vytahování obrázků příběh příjemně rytmitizují. Každý, v kom dříve kousek herce, se u kamishibai opravdu vyřádí. Nejúžasnější pro mě na celém divadle je potenciál, který nabízí při práci s dětským kolektivem.

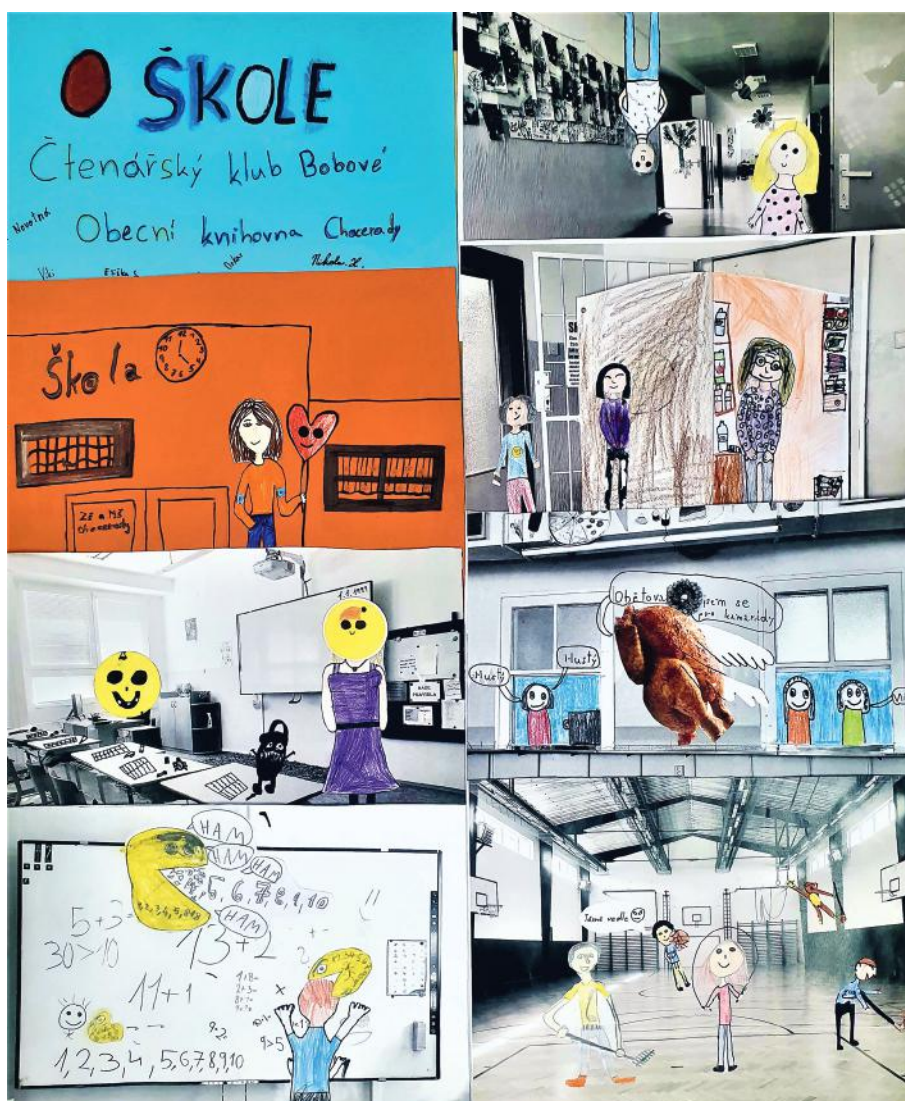
Divadlo jsem si pořizovala s jasným záměrem: v klubech budou děti samy psát příběhy a kreslit obrázky. Vypravěč pak při představení nebude pouze jeden, všichni se postupně vystřídají. Čtenářské kluby vedu několik let, během kterých jsem s dětmi vyzkoušela různé možnosti, jak pracovat s knihou, mimo jiné i dramatizaci nebo scénické čtení. Úskalí této práce spočívalo v časové náročnosti. Děti text nejprve dlouho psaly, pak jsme nekonečně času a energie (zejména mojí) věnovali zkoušení. Bylo nutné vymyslet a vyrobit kostýmy a kulisy. Nakonec obvykle jedno nebo dvě děti na generálkách chybí, celý projekt se hrouští, nervy jsou na pochodu a původní radost z tvorby se pomalu vytrácí. Učitel dramatické výchovy by si pravděpodobně vedl lépe, já jsem ale knihovnice.

Kamishibai je v případě, že toužíte s dětmi dělat divadlo v klidu a pohodě, ideální volbou. Má samozřejmě svá úskalí, ale proti klasické dramatizaci jsou, mnohem menší. Letos jsme si to vyzkoušeli se dvěma skupinami dětí a mám v plánu si ještě mnohokrát pohádku pro malé divadélko vymyslet a zahrát.

Přemýšlela jsem, zda vyjít z již existujícího příběhu, nebo s pokusit vymyslet vlastní. Nakonec jsme realizovali obě cesty.

Mladší děti (3. a 4. třída) jsem nalákala na pohádku o nočních skřítcích Ivana Martina Jirouse z knihy Magor dětem, což je moje srdcovka, a snažím se ji všude protlačit. Autor sbírku napsal pro své dvě dcery v době, kdy byl vězněn totalitním režimem ve Valdicích. Básničky i pohádky jsou nesmírně poetické, plné obrazů, ale přesto srozumitelné. Nechybí jim jemný humor, rozhodně to ovšem nejsou žádné dětské říkanky pro zasmání. Je to plnohodnotná a nadčasová poezie a próza, která bude bavit a probouzet fantazii jak u dětí, tak i u dospělých. Okolnosti vzniku knížky jsou tak dojemné a neobvyklé, že když s nimi děti seznámím, obvykle okamžitě vzbudí velkou pozornost. Pohádku o skřítcích jsem zvolila, protože děti samy mi občas připadají jako skřítci, kteří se snaží svým způsobem učinit svět lepším, tak jak je v příběhu popsán. Činnosti, kterými se v pohádce zabývají, se mi zdály vhodné k výtvarnému zpracování. Jsou zábavné a neobvyklé. Třeba, když se skřítci vozí na rafičkách hodin. Nakonec

mi přišlo dobré, že skřítek není jednoznačně ani holčičí ani klučičí bytost. Text jsem výrazně pokrátila, aby se dětem snáze četl. Rozdělila jsem ho do kratších částí, každý ve skupině si vybral ten svůj, některé děti pracovaly ve dvojici. Pro výtvarné zpracování jsme po dohodě zvolili tmavé čtvrtky různých barev, připomínající noční oblohu. Obrázky děti kreslily suchým pastelem. Zvolená technika podpořila poetiku příběhu, křídlové obrázky svítí na tmavém podkladu a působí snově.

Starším dětem (4. a 5. třída) jsem nabídla, ať si příběh samy vymyslí. Protože bylo od počátku jasné, že představení budeme hrát pro děti ze školky, zvolily si vyprávění o škole. Přišlo mi to jako dobrý nápad, malé děti by mohlo bavit dozvědět se od svých starších kamarádů, jak to ve „velké“ škole opravdu chodí. Přestože si téma zvolily děti samy, museli jsme zpočátku překonávat určitý tvůrčí blok, téměř nikomu se nedařilo o škole psát uvolněně a vtipně. Nakonec texty nedopadly špatně. V kombinaci s kouzelnými ilustracemi se podařilo školní téma odlehčit. Každé z dětí si vybralo jedno prostředí nebo téma, které souvisí se školou

a ve dvojicích nebo každý sám zkoušeli napsat pár krátkých vět. Děti psaly například o jídelně, o třídní učitelce nebo o kroužcích. Potom jsme společně procházeli školou a fotili si prostředí, která se k textu hodí. Dětem jsem fotografie vytiskla – posloužily jako pozadí a doplnili jsme je kreslenými postavičkami a dalšími detaily. V realistické jídelně se tak vznáší obrovské grilované kuře, kreslené paní kuchařky vykukují z okýnek a jejich komentáře jsou v komiksových bublinách. Nejtěžší bylo představení zahrát. Většina dětí měla trému, číst plynule bez přechvátání chce trochu trénink, někteří číst prostě odmítli.

Při samotném vystoupení děti stály za divadélkem z pravé strany, postupně se střídaly ve čtení nebo vytahování obrázků, kdo přednesl svůj text, šel si sednout na levou stranu. Při pohádce o skřítcích si navíc děti vždy po přečtení nasadily čepičku, každý takovou, jakou si z domova přinesl, kostýmy jsme jinak neřešili. Protože se v pohádce hovoří o barevných sklíčkách, skrz které skřítky pozorují hvězdy, donesli jsme si podobná sklíčka s sebou a divákům je zapůjčili, aby si to mohli také vyzkoušet. Malé děti byly vystoupením k mému překvapení nesmírně fascinované tak, že ani nedutaly. Herce a tvůrce to trochu zmátlo, měli po skončení pocit, že diváci příběh nepochopili. Pro jistotu jsem si proto vyžádala zpětnou vazbu. Paní učitelky ze školky mi potvrdily, že se dětem divadlo líbilo a bylo srozumitelné. Údiv, který vystoupení vyvolalo, si vysvětluji neobvyklým spojením dětských herců, čteného textu a obrázků v malé dřevěné krabici.

Po zkušenostech bych ale pro příští vystoupení zvolila komornější prostředí bez rušivých elementů, zvonění rodičů, kteří si přichází do školky pro děti, hluk za otevřeným oknem a rozlehlý prostor velké třídy atmosféře příběhu trochu uškodily. Schopnost číst nahlas a dramaticky není daná všem, pokud se alespoň dva či tři takoví jedinci v souboru najdou, máte vyhráno. Zkoušení, kreslení a psaní zabralo polovinu času, než tradiční divadelní představení. Děti se po celou dobu bavily a upřímně se těšily (trochu i bály), až výsledek dětem ve školce předvedou.

Nejkrásnější na vyprávěcím divadle je pro mě magické spojení výtvarného a dramatického projevu, pokud máme vlastní příběh, přidává se k nim i ten psaný. Děti si tak mohou vyzkoušet od všeho kousek anebo se věnovat jen své oblíbené disciplíně, přesto ale všichni zůstávají součástí jednoho velkého příběhu.

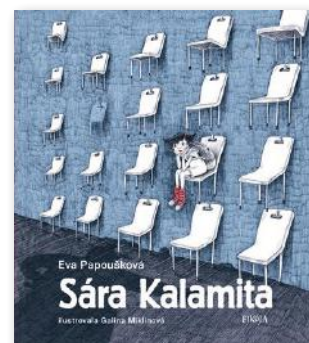

Nové knížky do klubů – doporučení knihovnice

Radka Vojáčková, Krajská vědecká knihovna v Liberci

Eva Papoušková: Sára Kalamita

Sára je malinká holička. Na začátku příběhu je vlastně úplně malinká. Rodiče si ji právě vezou domů z porodnice. Ale Sára je také neobyčejná holčička. Ukáže se to už na cestě domů. Sára z autosedačky hledí do nebe, kde si Bručoun povídá s Mlhovinou. Jejich řeči však Sára nerozumí. Je jen okouzlená mraky a větrem. Netuší, že jí během krátké chvílky zachrání život, když se rodiče s autem vybourají. Malinká Sára se sice ocitne mimo nebezpečí života, ale sama v rukou úřadu, který pro ní vybírá náhradní rodinu. O zájemce by nebyla nouze. Ale v každé rodině Sára způsobí nějakou kalamitu. Ať už je to pro její kouzelné ruce, které umí hrabat v zemi a kutat tunely, nebo pro její nohy, které umí nahradit lodní šroub. A tak Sára putuje z jedné rodiny do druhé. V touze udělat náhradním rodičům radost Sára vždy něco ztropí a rozzlobení náhradní rodiče ji vrací úřadům zpět. Její schopnosti ale neujdou pozornosti invalidními inženýrovi, jemuž všichni říkají Li, který Sářino putování sleduje ze sousedství. Moc by o Sáru stál, ale úřady jej nepovažují za dostatečně schopného se starat sám o sebe, je přece na vozíku, natož aby se staral o malé dítě. Po další patálii v náhradní rodině se Sára přeci jen ocitne u pana inženýra a jeho pomocníka čápa Křápa, který se pokouší sestavit stroj času, aby vrátil čas a navrátil tím inženýrovi zdraví. Podaří se takový stroj sestavit? A jak to dopadne s kouzelnou Sárou Kalamitou? Najde nový domov?

Příběh svižně plyne od jedné Sářiny eskapády k druhé, text doplňují výstižné popisy a krátké komentáře vzniklých situací a postav. Rozuzlení je až do samého závěru otevřené.

Klíčové události jsou na každé stránce vykresleny v ilustracích Galiny Miklínové. Šrafované černobílé kresby jsou na každé stránce odděleny jakoby čarou – půlka stránky ilustrace, půlka stránky patří textu. Vypadá to, že se v horní půlce odehrává film o Sáře, který si v dolní půlce můžeme přečíst.

Díky tomu lze knihu dobře využít pro práci s obrázky. Ať už jde o předvídání z obrázků či vymýšlení vlastního příběhu, popis obrázku, vysuzování z obrázku. V textu mohou děti odhalovat prvky nonsensové pohádky, možné i jen na jeho části. Stejně tak mohou vysuzovat skrytý význam událostí.

Sára Kalamita je rozhodně zvláštní kniha, u které je těžko soudit, pro jakého čtenáře je určena. Určitě se nabízí ke společnému předčítání, pro samostatného čtenáře je to zase bláznivý příběh, který ale sděluje hlubší myšlenky. Ocení jej i zkušenější čtenář, který se u knihy pobaví.

Jana Jašová: Psí dny

Nikdo o tom neví, ale psi na planetě Zemi přežívají v partyzánském maskování za domácí mazlíčky, protože ve zdejším kraji před pár tisíci lety havarovali při vesmírné pouti na Zaslíbenou planetu. A teď tajně plánují evakuaci ze Země. Sami to ale nezvládnou, potřebují totiž vzácnou slitinu z laboratoře bláznivého pražského profesora, bez níž jejich raketa neodstartuje.

Rebece právě začínají prázdniny a ona se spíš děsí, než těší. Je vedro a ona se bude muset ukrývat před svými vrstevníky o samotě na zahradě. S jejími proporcemi mezi ostatní rozhodně nemůže.

Zatím netuší, že jí čekají prázdniny plné dobrodružství i nových přátel. Psi si jí totiž vyberou jako Mediátorku, která jim pomůže dostat se k vzácné slitině. Naštěstí na to není sama. David a Linda jsou děti, které taky zrovna nezapadají do společnosti. S Rebekou je spojí touha pomoci při záchranné akci. A čeká je úžasné dobrodružství plné bláznivých honiček a stříleček, klíček a samozřejmě pejskování. Podaří se jim záchranná mise? A jaký dopad to bude mít na soužití lidí a jejich nejvěrnějších společníků? A co na to psi, kteří se už tisíce let starají o své lidské „páníčky“ a najednou by se měli rozloučit?

Knihu zdobí celá řada drobných barevných ilustrací Andree Tachezy, které podtrhují humornou stránku textu. U některých obrázků se zasmějete, aniž byste znali podtext. Nechybí ani celostránkové ilustrace.

Text je rozdělen do kapitol. Ty, které označené názvem HAF jsou z říše psů, bez názvu jsou kapitoly věnované lidské říši. Čtenář se tak neztratí a je jasně veden, ve kterém světě se právě ocitá. Ostatně i jména psů jsou od těch lidských celkem odlišná, jako třeba Velký Gatsby, Aristid, Belinda či kočičí Micka.

Text je často výšperkován tematickými výrazy jako je „jádro pudla“, „u všech buřtů“, „hotdog“ a řada dalších. Spojení, v nichž jsou výrazy použity, čtenáře určitě pobaví.

Kniha je určena spíš zdatnějším čtenářům, v textu je i řada slov, kterým by méně zdatný čtenář nemusel rozumět. V tomto případě se nabízí společné čtení. I dospělého kniha pobaví a může přitom osvětlit i to, čemu dětský čtenář nerozumí. Rozhodně ale bude bavit každého milovníka psů.

DOPORUČENÍ PRÁCE S KNIHOU

Text je celkem složitý, je těžké vytrhávat jej bez souvislostí. V knize se čtenář seznámí s psím pohledem na svět. Můžeme totéž zkusit s dětmi – podívat se na dění okolo očima čtyřnohého společníka. Co by asi viděl?

Na předsádce si můžeme přečíst uvozovací text: Chováme člověka z Rádce moderního chovatele. Text je krátký, ve své podstatě velmi vtipný. Nabízí se využít tento text s dětmi k zamyšlení, jak se chováme ke svým mazlíčkům a jaké rady bychom jim předali.

Úvodní prolog lze využít jako otvírák do knihy. Na základě části textu a dalších návodů (klíčových slov, postav, citací atd.) mohou děti předvídat základní dějovou linku. Pokud neprozradíme celý prolog, mohou děti vysuzovat, o kom se vlastně píše, kdo je posádkou rakety, a hledat v textu důkazy.

Linda, David i Rebeca jsou děti, které nejsou středem společnosti. Rebeca ve třídě říkájí Bečko, Davidovi Aspiku a Lindě Šikmoočko (jmenované děti o tom neví). Linda je bohatá Vietnamka, David je velmi osamělý brýlatý kluk. Na pohled vlastně docela obyčejné děti. Část, kdy se děti seznamují, můžeme využít k diskusi nad problematikou vyčlenění z kolektivu a udělování přezdívek (hanlivých i těch obyčejných).

Timothée de Fombelle: Gloria

Gloria je vlaštovka. A vlaštovky létají na jih. Ale Gloria se poté, co jí zachránil život jednoruký chlapec, když vletěla do kostelního okna a zranila se, vydala opačným směrem. Proč, to nevěděla. Letěla vstříc chladu a takřka jisté smrti.

Osamělého zmrzlináře potkává čtenář na cestě zpět domů. Již skoro sto dní s nikým nepromluvil, a tak si ve své dodávce povídá sám se sebou. Doma ho z přípravy večeře vyruší výpadek elektrického proudu a od té chvíle se jeho život dočista změní. Rozuzlení je skoro nabíledni, ale závěr příběhu je překvapivý a dojemný.

Text je velmi krátký. I s ilustracemi má kniha 40 stran na malém formátu a celkem velká písmena. Příběh je proto přístupný i starším dětem, jež mají ještě potíže se čtením. Jedinou malou překážkou mohou být jednolitě stránky bez odstavců. Oživují je zajímavé křehké ilustrace laděné jen do černé, modré, bílé a červené barvy.

DOPORUČENÍ PRO PRÁCI

První dvě stránky příběhu jsou věnovány vlaštovkám a postavě Glorie. Nabízí se propojit beletrii s naučnou literaturou – srovnání informací o vlaštovce v příběhu a v naučné literatuře. Text lze využít i v oborovém čtení, konkrétně v přírodopisu.

Poselství, které je v příběhu ukryto, odhalí žáci až po přečtení celého příběhu, ale společně se dá příběh přečíst v rámci jedné vyučovací hodiny. Dále se ještě mohou věnovat hlubšímu smyslu příběhu, který mohou žáci společně odhalovat.

Zkoumavé čtení

Čtení ve školních předmětech

Je možné alespoň jednou za týden zařadit do výuky četbu textu? Po dvou letech ověřování odpovídáme ano. Jednou týdně lze zařadit do výuky českého jazyka dílnu čtení, a to i v případě, že máte na tento předmět dotaci jen čtyř vyučovacích hodin. A ano, lze do odborného předmětu, ať už jím je dějepis, přírodopis či matematika, zařadit četbu textu, který nejen podpoří to, co v hodině učíte, ale ještě navíc učí žáky stát se zkušenými čtenáři textů vyučovaného oboru. Více než padesát učitelů tuto zkušenost může potvrdit a většina z nich i tímto stylem hodlá učit dále. V této rubrice nyní najdete především praktické příklady, jak takovou hodinu připravit a vést, a také jeden krátký článek, který by měl povzbudit všechny ve vytrvalosti, protože teprve po čase můžete zjistit, že i z žáků, u kterých byste to nečekali, vyrostli opravdoví čtenáři.

Ovoce projektu

Tereza Nakládalová, Nová škola, o. p. s. (ed.)

JAKÉ ZKUŠENOSTI SI ODNÁŠÍME?

Právě oficiálně skončil projekt Zkoumavé čtení, který se krom pravidelných dílen čtení věnoval především čtení textů napříč školními předměty. Účastníci projektu na závěrečném setkání sepsali krátká prohlášení, jakési esence projektové zkušenosti. Ty, které jsou hodné následování, jako Do kamene tesáno. Varování, kudy se raději nevydávat jako Tudy cesta nevede. Ač jsou výroky spíše obecné, mohou dobře posloužit těm, kteří se o pravidelné čtení svých žáků zajímají.

Do kamene tesáno:

- Je lépe začít od jednodušších dovedností, ale nečekat, až se je naučíme – vracet se k nim.
- Volný přístup ke spoustě knih.
- Každý na pravopis není, zachrání ho dílna čtení.
- Ušli jste kus cesty, věřte, že velký kus máte stále před sebou.
- Dej svůj nápad do pléna, kolegyně jej rozvinou – vzájemná inspirace obohacuje nejen dílnu čtení.
- Kratší texty přizpůsobené věku žáků.
- Střídat činnosti.
- Každá zkušenost je také zkušeností, která nás posune dál.
- Věnuj dostatek času výběru textu – cení se atraktivita.
- Dobře opticky rozdělené texty (výrazné odstavce) – větší písmo.
- Méně je často více.
- Krátké texty.
- Chtějte méně, získáte více.
- Vaši práci se žáky na textech ocení a zúročí kolegové ve svých hodinách.

Tudy cesta nevede:

- Dlouhé, příliš odborné texty.
- Dobrý nápad ještě neznamená vydařená dílna čtení.
- Základem úspěchu jsou lidé, kteří v projektu chtějí pracovat. Nefunguje být zařazen shora!

KTERÉ HODINY POVAŽUJEME ZA PODAŘENÉ?

Všichni učitelé vybírali ze své přeplněné složky příprav tři nejpodařenější. Níže můžete nahlédnout do několika vybraných příprav v rámci oborového čtení. Další inspiraci pro čtení napříč školními předměty a také pro dílny čtení budeme průběžně publikovat na našich webových stránkách.

Přírodopis

Zuzana Loudová, ZŠ Skálova Turnov

Téma: Poruchy příjmu potravy – anorexie

ČTENÁŘSKÝ CÍL: Žák shrne obsah článku; po přečtení přiřadí vhodný text k otázce, vyhledá spojovací výrazy a sleduje jejich účel v textu. Žák vybere z textu vhodné citace.

OBOROVÝ CÍL: Žák vysvětlí vlastními slovy, co je anorexie, a uvede příklady, proč je velmi nebezpečná.

DŮKAZ O UČENÍ:

- shrnutí textu vlastními slovy – rozhovor
- přiřazení textu k otázce – rozhovor
- výběr vhodné citace – vyznačení v textu

ORGANIZACE PRÁCE S TEXTEM:

- popis obrázku¹
 - rychlá aktivita
 - čtení 3–5 prací žáků (vyvození tématu dnešní hodiny)
- sepsání otázek
 - každý žák má za úkol zapsat čtyři otázky, které by položil lékaři léčícímu anorektiky nebo pacientovi s anorexií
 - čtení zapsaných otázek
- úvod k článku²
 - učitel žákům přečte úvodní část rozhovoru (žáci nevidí celý text), rozhovor byl zkrácen

[ROZHOVOR] – Nezáměr rodičů, šikana ve škole nebo zneužívání. Takové jsou nejčastější problémy, které mladé dívky i chlapce vedou k problémům s příjmem potravy. Podle Miroslavy Navrátilové z Psychiatrické kliniky Fakultní nemocnice v brněnských Bohunicích, která se poruchami výživy zabývá téměř třicet let, těchto pacientů přibývá. „U anorektiků i bulimiků je odmítání jídla jen vrchol ledovce. Berou ho jako ventil, jak si poradit s něčím, co je potkalo. Nemoc se je přitom snaží zabít,“ říká.

¹ https://www.wikiskripta.eu/w/Poruchy_p%C5%99%C3%ADjmu_potravy#/media/Soubor:Gull_-_Anorexia_Miss_A.jpg

² Zdroj: https://www.denik.cz/zdravi/anorexii-se-lekarka-venuje-30-let-nekteri-lide-berou-nemoc-jako-kamaradku-rika-20170902.html?fbclid=IwAR0AwBDTiWPIfY_P_11MdYjZt3_4mjVxhetxkj0IGj6usFotEJgprDWWgSs

Setkáváte se týdně až s deseti mladými lidmi, kteří mají problém s poruchou příjmu potravy. Proč se nejčastěji dostanou do potíží?

Tito lidé z drtivé většiny neodmítají jídlo kvůli tomu, že by chtěli být hubení, nebo kvůli modelingu. Jde o zakotvené nízké sebevědomí. Touha po štíhlé postavě je jen důsledek něčeho, co nosí v sobě. V drtivé většině případů je na vině problém v dětství či dospívání, s nímž si jinak neví rady.

- každý žák obdrží část textu³
 - úkolem žáka je shrnout text svými slovy (svoje shrnutí si žák zapíše) a vybrat vhodnou otázku (jsou vyvěšeny na tabuli) ke svému textu

[Rozhovor je zkrácen.]

.....

❶

Společnost na ně vyvíjí obrovský tlak. Pěťasedmdesát procent žen se cítí v depresi po třiminutovém listování v módním časopise. Hubené modelky vidí všude, čtou návody, jak zhubnout. Topmodelky váží o třiadvacet kilo méně než průměrná žena. Přitom dřívější symbol krásy, Marilyn Monroe, se oblékala do čísla dvaadvaceti, což odpovídá současné velikosti 46. V dnešní době by ji pokládali za obézní. Jen u minima žen však problém vznikne kvůli tomu, že by se chtěly stát modelkami. Zbytek je o tom, že má člověk nějaké trápení. Muži pak z této skupiny tvoří zhruba čtyři procenta.

Tlak na muže není tak velký, kluci hubnutí moc neřeší. I takové případy se ale objevují, i zde je vždy skutečná příčina hlouběji. Měla jsem anorektického chlapce, který byl svědkem toho, jak otec ubližoval matce. Byl malý a nemohl jí pomoci. Z toho si odnesl trauma a malé sebevědomí. Nemoc mu pak říkala, že si nezaslouží jíst. Častý problém jsou také příliš ochránářské matky, které „žijí“ jen přes syny.

.....

❷

Základní rys obou je obava z tloušťky. Že dívka trpí anorexií, poznáte na první pohled. Nejí a štourá se v jídle, má suchou pokožku, studené končetiny a je velmi pohublá. Když má ale děvče mentální bulimii, vůbec to neznamena, že musí být štíhlá. Někdy jí, někdy ne, po jídle následuje zvracení. Na první pohled ale vypadá normálně a může být dokonce při těle. Přesto všechny potřebné látky a živiny z jídla vyzvrací, aniž by si toho někdo všiml. O to je to zákeřnější. Mentální anorexie i bulimie patří mezi smrtelné diagnózy, na kterou umírají i šestnáctiletá děvčata. Nejčastěji na srdeční zástavu, zástavu dechu nebo na totální vyčerpání organismu. Obě skupiny se ale liší chováním.

.....

³ https://www.denik.cz/zdravi/anorexii-se-lekarka-venuje-30-let-nekteri-lide-berou-nemoc-jako-kamaradku-rika-20170902.html?fbclid=IwAR0AwBDTiWPIfY_P_11MdYjZt3_4mjVxhetxkj0IGj6usFotEJgprDWWgSs

3

Lidské tělo si daleko lépe zvyká na postupné hladovění než třeba na přejídání. Anorektičky později používají své bílkoviny jako zdroj energie, což je jako stavět dům ze zlatých cihel. Spotřebovávají to nejcennější. Když váží do třiatřiceti kilogramů, jsou spokojené. Jejich chod je pak jako zimní spánek u medvědů. Ti ale jen spí, zatímco dívka s anorexií je velmi aktivní, chodí cvičit, pracuje. Vystavuje tělo maximálnímu výkonu a je jí dobře, dokud z ničeho nic nezkolabuje.

.....

4

Pro nemocné je samozřejmě váha vším, z hlediska mé práce na ní ale příliš nezáleží. Nejde podle ní totiž určit, jak špatně na tom člověk s poruchou je. Já to přirovnávám k měření teploty. Pacient s rakovinou ji mít nemusí, zatímco jinak zdravý člověk ano. Nemůžu z toho ale usuzovat, kdo z nich je nemocnější.

.....

5

Byla bych u poruch příjmu potravy opatrná s konstatováním vyléčená. Vyléčená je angína, ne anorexie nebo bulimie. Mám padesátiletou pacientku, která má formu mentální anorexie už od dvaceti let. Poruchy příjmu potravy jsou rakovina duše, která vyčerpá tělo. Někteří nemocní pak umírají, protože tělo vyčerpali tak, že nezvládne základní životní funkce. Velmi nebezpečná je i neodborná lékařská péče při léčbě. Dívkám totiž hrozí jev, jemuž se říká refeeding syndrom. Tento popsali lékaři u vězňů z koncentračních táborů, kteří byli po osvobození rychle nakrmení v dobré víře vysokosacharidovou stravou. Protože ale vězni měsíce nejedli, měli v krvi velmi málo fosforu, hořčíku a draslíku a dalších důležitých látek. Náhlé předávkování cukrem jim tuto hladinu ještě snížilo a vedlo ke smrti. I lidé s touto poruchou při špatném zásahu mohou přestat dýchat nebo se jim zastavit srdce a zemřít.

.....

6

Nejprve se musí spravit jejich vnitřní prostředí a metabolismus. Teprve postupně se spravi i jejich psychika. Vážné případy jdou nejprve na jednotku intenzivní péče a zhruba dva týdny bývají na výživě. Velmi důležité je odhalit hlavně příčinu problému, protože jde o nemoc duše. Je důležité s nimi hovořit a zjistit, čím si prošli v dětství. Pokud se chtějí uzdravit, dělají to nejdřív hlavně kvůli blízkým. Nejde hned očekávat, že by si uvědomili závažnost onemocnění, aby se uzdravili a dělali to kvůli sobě. Říkám jim třeba, ať mi napíší deset věcí, které je ten den potěšily.

.....

Anorektiky nemoc tak okleští, že vnímají jen negativní emoce. Nemoc nechce, aby byl člověk šťastný, chce ho jen pro sebe. Je proto dobré učit nemocné prožívání pozitivních emocí. Spojit jídlo s něčím hezkým, najíst se v zoo, nebo jít po obědě na procházku. Dbát na péči a lásku, společně snídat, obědovat i večeřet. V žádném případě však nechválit jen za to, že nemocný jí. Nechválíme toho, kdo dýchá a není třeba chválit toho, kdo jí.

.....

Seznam otázek, které jsou vyvěšeny na tabuli. (Jedna otázka je vytištěna na papír formát A4, otázky jsou umístěny na tabuli v náhodném pořadí.

- Proč poruchou příjmu potravy častěji trpí dívky?
- Jaký je rozdíl mezi anorexií a bulimií? Je některá z nemocí nebezpečnější?
- Jak mohou anorektičky v normálním životě tak dlouho fungovat?
- Je v tomto směru důležitá jejich váha?
- Může se vůbec takový člověk vyléčit?
- Jak jim pomáháte?
- Co dělat, pokud se u dítěte zjistí forma poruchy příjmu potravy?

- společná kontrola
 - žáci, kteří mají text ❶ čtou své shrnutí a zároveň přečtou otázku, kterou vybrali
 - pokud se žáci neshodnou, diskutují nad volbou otázky
 - Vybranou otázku přesuneme na tabuli stranou, abychom měli přehled, které jsou ještě k dispozici
 - poté text č. ❷ atd...
 - Procento žáků, které stihne prezentovat své shrnutí a volbu otázky se odvíjí od početnosti třídy a zbývajících času.

- dozvěděl jsem se odpovědi na všechny otázky?
 - Žáci na základě práce s textem kontrolují, zda se dozvěděli odpovědi na všechny své otázky zapsané v úvodu hodiny
 - dobrovolný domácí úkol – vyhledat odpovědi na otázky, na které jsem se nedozvěděl odpověď

- citace
 - žák zvýrazní ve své části textu citaci, kterou považuje za stěžejní
 - čtení citací, které si žáci vyznačili

SPOLEČNÁ REFLEXE

U popisu obrázku byly velké rozdíly. Žákům jsem nechala volnou ruku na kratičké psaní. Téměř nikdo neodhalil, že na obrázku je stejná žena – při onemocnění a po vyléčení. Pomocí návodných otázek se podařilo určit téma hodiny.

Žáci byli aktivní, spolupracovali. Až asi na tři výjimky pracovala aktivně celá třída. Žáci měli spoustu zajímavých a zvědavých otázek, které by položili jako reportéři.

Přiřadit text k otázkám se většinou podařilo. Diskuze vznikla u dvou otázek.

Citaci žáci vyznačili, někdy se i citace nezávisle na sobě opakovali.

Důležité je během hodiny stále sledovat čas a přizpůsobovat se – např. vyvoláním určitého počtu žáků. Tento způsob výuky nabízí hodinu plnou různých aktivit.

Fyzika

Radek Oster, ZŠ U Soudu Liberec

Téma: Blaise Pascal

ČTENÁŘSKÝ CÍL: Žáci logicky seřadí odstavce (provázanost textu), určí 1 fakt a 1 názor, vyhledají část chybně uvedeného textu (černá ovce) a okomentují obrázek na základě informací v textu (vizualizace).

OBOROVÝ CÍL: Žáci se seznámí se životem a dílem významného fyzika 17. století – Blaise Pascala.

DŮKAZ O UČENÍ: Žáci na pracovním listě splní dané úkoly – seřadí odstavce, určí jeden fakt a jeden názor, vyhledají „černou ovci“, napíše komentář k obrázku.⁴

ORGANIZACE PRÁCE S TEXTEM:

Na začátku hodiny si připomeneme Pascalův zákon, na jehož základě jsou fungují hydraulická zařízení (zvedák, lis, brzdy atd.). Následně se žáci buď rozdělí do dvojic nebo mohou pracovat i samostatně. Žáci postupně plní úkoly 1–4 v pracovním listu.

1. úkol

- Přečti si text a odstavce seřaď logicky za sebou, označ je 1–6.
- Po cca deseti minutách společně zkontrolujeme a prodiskutujeme:
 - *Jaký odstavec jsi zařadil na 1. místo a proč?*
 - *Jaký odstavec jsi zařadil na 2. místo a proč?* atd.
- probereme, zda je možno najít více řešení, aniž by text postrádal logickou návaznost.

2. úkol

- Podtrhni v textu červeně 1 fakt a modře 1 názor.
- Před plněním úkolu si připomeneme, jaké tvrzení považujeme za fakt a jaké tvrzení naopak za pouhý názor (*zřejmě, prý, údajně* atd.).
- Po cca 5 minutách společně zkontrolujeme a prodiskutujeme:
 - *Jaké tvrzení je fakt a proč? Jaké tvrzení je pouhý názor a proč?*

3. úkol

- Podtrhni zeleně „černou ovci“, tedy větu, která se do našeho textu omylem zatoulala.
- Po cca 5 minutách společná kontrola a diskuze:
 - *Jakou větu jsi zvolil a proč?*

⁴ <https://www.aktualne.cz/wiki/kultura/blaise-pascal/r~eb5ccc640f7c11e5bcb60025900fea04/> (upraveno)

4. úkol

- Okomentuj obrázek pomocí informací, které jsou uvedené v textu.
- Po cca 5 minutách společná kontrola a diskuze:
 - Přečti svůj komentář k obrázku. Je možné na základě informací v textu zvolit více řešení? (zmínka o kočáru je na dvou místech v textu).

REFLEXE:

1. úkol

Žáci ve většině případů stanovili následující logické pořadí odstavců, které odpovídá původnímu článku. Někteří žáci umístili na začátek textu odstavce o díle B. Pascala a teprve poté odstavce o jeho životě, což logické návaznosti neuškodilo:

Narodil se 19. června 1623 v Clermontu ve Francii v zámožné a vzdělané rodině. Matka brzy zemřela a otec se s dětmi v roce 1631 přestěhoval do Paříže. Svému synovi poskytl vynikající humanitní vzdělání, matematiku (sám skvělý matematik, správce královských daní) mu však tajil. Přesto si devítiletý Blaise sám odvodil několik vět Euklidovy geometrie, takže se mu otec začal věnovat i v tomto směru.

V roce 1638 se rodina kvůli konfliktu s kardinálem Richelieu, který se týkal nových daní, odstěhovala do Rouenu. Blaise Pascal je považován za předchůdce moderní počítačové techniky. Pro svého otce zkonstruoval první kalkulátor s názvem Pascalina. Po smrti otce (1651) žil nákladným životem s celým dvorem. Měl však chatrné zdraví, trápily ho různé bolesti, v roce 1647 na čas ochrnl.

O pár let později se málem zabil, když se splašili koně jeho kočáru a kočár zůstal viset na zábradlí mostu. Po této příhodě upadl na dva týdny do bezvědomí. Měl mystické vidění a od té doby se věnoval jenom filozofii a náboženství. Uchýlil se do kláštera v Port-Royal, kde pobývala také jeho sestra. Stal se obhájcem kláštera, střediska jansenismu, ve sporu s jezuitou a pařížskou Sorbonnou. Psal ostré kritiky na teorii, která hledala omluvy pro mravně pochybná jednání a již šířili právě jezuité. Jeho listy vycházely anonymně a způsobily velký skandál. Byly odsouzeny papežem a král Ludvík XIV. je nechal v roce 1660 veřejně spálit. Jansenismus byl odsouzen a klášter Port-Royal zrušen, přesto Pascalovo dílo neupadlo v zapomnění.

Na konci svého života žil asketicky jako poustevník, odmítal lékařskou pomoc a pomáhal chudým. Zemřel v Paříži v 39 letech.

Blaise Pascal se věnoval několika vědním oborům, v nichž vynikal – matematika, fyzika, teologie a filozofie. Jako sedmnáctiletý napsal Pojednání o kuželosečkách, za něž získal ocenění Pařížské královské akademie. Descartes je pokládal za práci jeho otce. Další bylo pojednání o tlaku vzduchu a o vakuu.

Sestrojil asi 50 počítačů, proto byl po něm pojmenován programovací jazyk Pascal. Nejvíce se zajímal o geometrii, známá je Pascalova věta o vztazích mezi body na kuželosečkách. Přispěl k rozvoji kombinatoriky. Jako vášnivý hráč položil základy teorie pravděpodobnosti. Od mládí se zabýval taky fyzikou. Prováděl řadu veřejných pokusů a objevil tzv. Pascalův zákon – těleso ponořené do kapaliny je nadlehčováno vztahovou silou. Na jeho počest se proto jednotka tlaku nazývá Pascal. Předvedl také první omnibus – vůz pro osm lidí tažený koňmi. Hlavním filozofickým a teologickým dílem jsou posmrtně vydané Myšlenky.

2. úkol

Jako fakt uváděli žáci například, že „*Narodil se 19. června 1623 v Clermontu ve Francii.*“ Jako názor vybrala početná část žáků chybně tvrzení „*Sestrojil asi 50 počítačů.*“ Zřejmě je v tomto případě znejistělo slovo „asi“. Někteří žáci ale správně zvolili větu „*Je považován za předchůdce moderní počítačové techniky.*“

3. úkol

„Černou ovci“ vyhledali žáci v textu s vysokou úspěšností. *Prováděl řadu veřejných pokusů a objevil tzv. Pascalův zákon – těleso ponořené do kapaliny je nadlehčováno vzlakovou silou.* Žáci poznali, že se nejedná o zákon Pascalův, ale o zákon Archimédův.

4. úkol

Obrázek většina komentovala pomocí části textu, která pojednávala o nehodě, kdy se „*splašili koně jeho kočáru a kočár zůstal viset na zábradlí mostu.*“ Někteří žáci si všimli, že „*Předvedl také první omnibus – vůz pro osm lidí tažený koňmi.*“ Do kočáru na obrázku by se ale zjevně osm lidí nevešlo.

TEXT⁵

Blaise Pascal

O pár let později se málem zabil, když se splašili koně jeho kočáru a kočár zůstal viset na zábradlí mostu. Po této příhodě upadl na dva týdny do bezvědomí. Měl mystické vidění a od té doby se věnoval jenom filozofii a náboženství. Uchýlil se do kláštera v Port-Royal, kde pobývala také jeho sestra. Stal se obhájcem kláštera, střediska jansenismu, ve sporu s jezuitou a pařížskou Sorbonnou. Psal ostré kritiky na teorii, která hledala omluvy pro mravně pochybná jednání a již šířili právě jezuité. Jeho listy vycházely anonymně a způsobily velký skandál. Byly odsouzeny papežem a král Ludvík XIV. je nechal v roce 1660 veřejně spálit. Jansenismus byl odsouzen a klášter Port-Royal zrušen, přesto Pascalovo dílo neupadlo v zapomnění.

Sestrojil asi 50 počítačů, proto byl po něm pojmenován programovací jazyk Pascal. Nejvíce se zajímal o geometrii, známá je Pascalova věta o vztazích mezi body na kuželosečkách. Přispěl k rozvoji kombinatoriky. Jako vášnivý hráč položil základy teorie pravděpodobnosti. Od mládí se zabýval taky fyzikou. Prováděl řadu veřejných pokusů a objevil tzv. Pascalův zákon – těleso ponořené do kapaliny je nadlehčováno vzlakovou silou. Na jeho počest se proto jednotka tlaku nazývá Pascal. Předvedl také první omnibus – vůz pro osm lidí tažený koňmi. Hlavním filozofickým a teologickým dílem jsou posmrtně vydané *Myšlenky*.

⁵ Celý text, z něhož byl vybrán úryvek: <https://www.aktualne.cz/wiki/kultura/blaise-pascal/r~eb5ccc640f7c11e5bcb60025900fea04/>

V roce 1638 se rodina kvůli konfliktu s kardinálem Richelieu, který se týkal nových daní, odstěhovala do Rouenu. Blaise Pascal je považován za předchůdce moderní počítačové techniky. Pro svého otce zkonstruoval první kalkulátor s názvem Pascalina. Po smrti otce (1651) žil nákladným životem s celým dvorem. Měl však chatrné zdraví, trápily ho různé bolesti, v roce 1647 na čas ochrnul.

Blaise Pascal se věnoval několika vědním oborům, v nichž vynikal – matematika, fyzika, teologie a filozofie. Jako sedmnáctiletý napsal Pojednání o kuželosečkách, za něž získal ocenění Pařížské královské akademie. Descartes je pokládal za práci jeho otce. Další bylo pojednání o tlaku vzduchu a o vakuu.

Na konci svého života žil asketicky jako poustevník, odmítal lékařskou pomoc a pomáhal chudým. Zemřel v Paříži v 39 letech.

Narodil se 19. června 1623 v Clermontu ve Francii v zámožné a vzdělané rodině. Matka brzy zemřela a otec se s dětmi v roce 1631 přestěhoval do Paříže. Svému synovi poskytl vynikající humanitní vzdělání, matematiku (sám skvělý matematik, správce královských daní) mu však tajil. Přesto si devítiletý Blaise sám odvodil několik vět Euklidovy geometrie, takže se mu otec začal věnovat i v tomto směru.

Dějepis

Natálie Bardounová, ZŠ Dobřany

Téma: Blokáda Leningradu

ČTENÁŘSKÝ CÍL: Žák určí klíčovou větu odstavce⁶, zkoumá, jak je odstavec ukončen.

OBOROVÝ CÍL: Žák vysvětlí příčiny a průběh napadení SSSR Německem.

DŮKAZ O UČENÍ: Žák podtrhne klíčové věty jednotlivých odstavců, označí/vybere typ zakončení odstavce a svůj výběr zdůvodní konkrétním důkazem.

ORGANIZACE PRÁCE S TEXTEM:

Na začátku hodiny žáci na základě karikatury vyvodí událost, o které bude dnešní hodina – napadení SSSR Německem. Po práci s mapou – žáci z mapy vyčtou směry a cíle napadení a zamýšlí se nad důvody – následuje práce s textem o blokádě Leningradu. (cca 25 minut)

Text je členěn do pěti odstavců. Žáci dostanou list přeložený tak, aby viděli nejprve první odstavec a postupně odkrývali další.

S prvním odstavcem pracujeme společně – vysvětlíme si zadání, zejména úkol č. 2 (dobrovolníci/ učitel vysvětlí ostatním, co si představují pod variantami ukončení odstavce a, c a d. Variantu b není třeba rozebírat.)

1. Najdi a označ **klíčovou větu** v každém odstavci.
2. Každý odstavec by měl být nějakým způsobem ukončen, např.
 - a) vyčerpání tématu
 - b) shrnutí
 - c) výhled
 - d) signálem, že přijde změna.Co si představuješ pod variantou a, c, d?
3. Rozhodni, jak jsou jednotlivé odstavce ukončeny (napiš na konec A/B/C). Najdi v textu důkaz.

Po každém odstavci proběhne diskuze, k čemu žáci došli a proč.

REFLEXE:

12 žáků zvládlo najít klíčovou větu ve všech odstavcích, všem se podařilo najít minimálně 3 (z 5) – viz příklady označených vět. Dále se žáci zabývali otázkou, jak jsou odstavce ukončeny a hledali pro své tvrzení důkazy. Typ ukončení odstavce si žáci nejprve rozmysleli sami, pak jsme vedli diskuzi a vysvětlovali si společně. Předvídali, co může následovat.

⁶ Zdroj: <https://zoommagazin.iprima.cz/valky/operace-barbarossa-oblezeni-leningradu> (upraveno, kráceno)

1) Bitva o Leningrad, která trvala od 10. července 1941 do 9. srpna 1944, měla na sovětské straně celkem 2 896 007 padlých, raněných a nezvěstných. Každá smrt byla jednotlivou tragédií, ale v součtu se jednalo o nejtěžší obléhání lidských dějin. *Proti Sovětům stála nejen vojska wehrmachtu, ale i Finové a španělská Modrá divize.*

Zde žáci usoudili, že by se mohlo jednat o variantu c (viz označená věta), po odkrytí další části se přiklonili k variantě a. Předvídali, že další odstavec se bude zabývat dalšími nepřáteli SSSR – Finy.

2) Ačkoli se jednalo o klíčové město operace Barbarossa, Hitler nedovolil město dobývat přímými útoky. Nařídil Leningrad oblehnout a vyhladovět, protože potřeboval tanky i letectvo šetřit pro bitvu o Moskvu a pro boje u Smolenska. Navíc Finové se sice rozhodli Němcům v jejich protisovětskému tažení pomoci, ale přímo se podílet na bojích ve městě nechtěli. Proto zůstali na tzv. ruské hranici na nedaleké Karelské šíji a zakopali se. *Nakonec došlo k obklíčení města, přičemž zůstaly jen dvě možné zásobovací a evakuační trasy, jedna vzduchem a druhá přes Ladožské jezero.*

Zde většina žáků usoudila, že by se mohlo jednat o variantu c (viz označená věta), domnívali, se že následující odstavec bude o evakuačních trasách.

3) Cesta přes Ladožské jezero si po právu vysloužila přezdívku „cesta života“. Vodní plocha, která je s rozlohou 18 135 km čtverečních největším evropským jezerem, většinou začíná zamrzat v prosinci a silný led se tvoří až do ledna. První náklad se i s rizikem proboření vydal k obleženým obyvatelům 23. listopadu 1941. Problémem bylo období tání. Led už nebyl schopný udržet nákladní vozidla, ale ještě nebylo možné obnovit lodní dopravu. *Zatímco do města se vozily zejména potraviny, ven se vezli evakuovaní občané a rozmontované strojní vybavení, které nemělo útočníkům padnout do rukou. Leningradské zbrojovky totiž dál vyráběly zbraně, které putovaly vojákům bránícím Moskvu.*

Zde žáci usoudili, že by se mohlo jednat o **variantu c** (viz označená věta) nebo **a/b**. Ti, kteří zvolili variantu c, předvídali, že další odstavec se bude o Moskvě.

4) I přes zavážení potravin do města panoval zoufalý nedostatek jídla. Když došel jedlý olej, peklo se na oleji motorovém. Jedly se **pirožky** plněné trávou i kožené výrobky. Blokáda donutila Leningrad ke snížení denní dávky chleba na 250 gramů pro dělníky a 125 gramů pro kancelářské pracovníky, rodinné příslušníky a děti. *Stačila kalorická hodnota takovéto dávky k přežití?*

Zde žáci se shodli, že by se mohlo jednat o variantu c (viz označená věta) a domnívali se, že následující odstavec bude odpovědí na otázku.

5) V průběhu obléhání dosáhl hlad takových rozměrů, že se někteří občané uchýlili ke kanibalismu i přesto, že za prozrazení je čekaly **drakonické tresty**. Docházelo k tomu, že lidé tajili smrt svých příbuzných, aby se jejich těly mohli živit, a rozmohl se černý trh s lidským masem. Někteří šli dokonce ještě dál a sáhli při snaze o získání potravy k vraždě. Cílem ale nebylo okradení, nýbrž maso samotného zavražděného. Nepřekvapí tedy, že požívání domácích mazlíčků, koček a psů se stalo běžnou součástí

života. Stejný osud postihl zvířata z tamní zoologické zahrady. *Hlad byl hlavní příčinou leningradských obětí, jen v prosinci 1941 zemřelo 52 881 osob.*

Zde se část žáků přiklonila k variantě b – považovali větu za shrnutí celého textu (vzhledem k první větě celého textu) a část k variantě a (vzhledem k tomu, že šlo o konec textu).

Do aktivity se zapojila většina žáků, text je zaujal – stupňovala se zajímavost informací a díky tomu, že nemohli nahlížet dopředu, si udrželi pozornost až do konce textu. Diskutovali o rozdílných názorech spolužáků na typ ukončení odstavce, hledali v textu důkazy pro podporu svého tvrzení, ověřovali si své rozhodnutí po odkrytí následujícího odstavce. V průběhu čtení bylo potřeba vysvětlit dvě neznámá slova – drakonický, pirohy. Byla však nutná důkladná úprava, aby text vyhovoval účelu (krácení, jiné členění odstavců, jejich ukončení).

CELÝ NEUPRAVENÝ TEXT:

Obležení Leningradu trvalo 872 dnů a donutilo obyvatele konat zvrácené činy, o nichž se dnes nesmí mluvit

Nejtěžší obléhání v historii stálo život miliony lidí a donutilo obyvatele Leningradu k činům, o kterých dnes Rusko nechce ani slyšet.

Zamrzlé ulice. Na saních do dek zabalené mrtvolky, které pozůstalí vezou stranou, aby je mohli pohřbít. Zem natolik promrzlá, že klade kopáčům hrobů nemilosrdný odpor. Tak vypadala zima na přelomu let 1941 a 1942, kdy armáda Sovětů sváděla lýtý boj s nacistickou armádou, která táhla do Sovětského svazu během operace Barbarossa.

Nejtěžší obléhání v dějinách

V. V. Bešanov ve své knize Leningradská obrana udává, že bitva o Leningrad, která trvala od 10. července 1941 do 9. srpna 1944 (jiné zdroje uvádějí dobu trvání od 8. září 1941 do 27. ledna 1944), měla na sovětské straně v součtu 2 896 007 padlých, raněných a nezvěstných. Každá smrt byla jednotlivou tragédií, ale v součtu se jednalo o nejtěžší obléhání lidských dějin. Proti Sovětům stála nejen vojska wehrmachtu a jednotky Waffen SS (ozbrojená složka SS určena k přímému boji), ale i Finové a španělská Modrá divize, jež se dostala do bojů v předních liniích.

Byť se jednalo o klíčové město operace Barbarossa, Hitler nedovolil město dobývat přímými útoky, ale nařídil ho oblehnout. Předpokládal jeho vyhladovění a zároveň potřeboval tanky i letectvo šetřit jednak pro bitvu o Moskvu a také pro boje u Smolenska.

Zároveň Finové, kteří měli se Sověty z předchozích let velmi špatné zkušenosti, se sice rozhodli pomoci Němcům v jejich protisovětském tažení, ale přímo se nechtěli podílet na bojích ve městě. Proto zůstali a zakopali se na tzv. Ruské hranici na nedaleké Karelské šíji.

V počátcích bitvy sice Sověti ustupovali, ale moderní tanky T-34 a zejména těžké tanky KV-1 a KV-2, které odolávaly střelám svých tankových protivníků, působily v řadách útočníků významné ztráty. Nakonec došlo k obklíčení města, přičemž zůstaly jen dvě

možné zásobovací a evakuační trasy. Jedna vzduchem a druhá přes Ladožské jezero. Ta se ukázala být efektivnější v zimě, když vodní plocha zamrzla.

Cesta života

Cesta přes Ladožské jezero si po právu vysloužila přívlastek „cesta života“. Vodní plocha, která je s rozlohou 18 135 km čtverečních největším evropským jezerem, většinou začíná zamrzat v prosinci a silný led se tvoří až do ledna. První náklad se i s rizikem proboření a jeho ztráty vydal k obleženým obyvatelům 23. listopadu 1941.

Problémem bylo období, kdy začalo tání, takže led už nebyl schopný udržet nákladní vozidla, ale ještě nebylo možné obnovit lodní dopravu. Zatímco do města se vozily zejména potraviny, ven se vezli evakuovaní občané a hlavně rozmontované strojní vybavení, které nemělo útočníkům padnout do rukou. Zároveň leningradské zbrojovky dál vyráběly zbraně, které ale putovaly vojákům bránícím Moskvu.

Motorový olej i kanibalismus

I přes zavážení potravin do města panoval zoufalý nedostatek jídla. Blokáda donutila Leningrad ke snížení denní dávky chleba na 250 gramů pro dělníky a techniky a 125 gramů pro kancelářské pracovníky, rodinné příslušníky a děti. Kalorická hodnota takovéto dávky jen stěží postačila k přežití.

Když došel jedlý olej, peklo se na oleji motorovém. Jedly se pirožky plněné trávou i kožené výrobky. V průběhu obléhání dosáhl hlad takových rozměrů, že se někteří občané uchýlili ke kanibalismu i přesto, že za prozrazení je čekaly drakonické tresty. Přesto docházelo k tomu, že lidé tajili smrt svých příbuzných, aby se jejich těly mohli živit, a dokonce se rozmohl černý trh s lidským masem. Někteří šli dokonce ještě dál a sáhli při snaze o získání potravy k vraždě. Cílem ale nebylo okradení, nýbrž maso samotného zavražděného. Nepřekvapí tedy, že požívání domácích mazlíčků, koček a psů se stalo běžnou součástí života. Stejný osud postihl zvířata z tamní zoologické zahrady.

Hlad byl hlavní příčinou Leningradských obětí, jen v prosinci 1941 zemřelo 52 881 osob.

Leningrad je nedotknutelný

Léta trvající obležení Leningradu se stalo pro Rusy takovým historickým fenoménem, že zde dodnes přetrvává snaha mýtus o statečných obráncích udržovat bez jakékoli kritiky. A to včetně poznámek o kanibalismu či naznačování, že i v obleženém městě byli „rovnější mezi rovnými“. Svě o tom ví režisér filmu Svátek (Prazdnik) Alexej Krasovskij, který ve svém snímku poukázal na to, že na jedné straně se umíralo hladem a na druhé se v rodinách aparátčků hodovalo. Krasovský zažil výsledky i obvinění z extrémismu. Podle historika Igora Bogdanova je přitom doložitelné, že komunističtí prominenti hladem netrpěli.

V očích současných zákonodárců je však zpochybňování sovětské jednoty během obléhání Leningradu kladeno na úroveň propagace nacismu. Informace o tom, že Stalin před blokádou zrušil tamní potravinové rezervy jako „neúčelné“, byla na dlouhou dobu tajná informace.

Příběh mého žáka

(Z důvodů anonymity žáka neuvádíme jméno autorky textu)

Před třemi lety jsem coby češtinářka dostala další třídu s dyslektickými dětmi. Společně jsme si zavedli dílny čtení v rámci předmětu Rozvoj čtenářské gramotnosti. Žákům se moc líbilo, že nebudeme procvičovat gramatiku, ale že si budou číst. A ještě ke všemu každý svoji knížku. A kdekoli po knihovně...

V sedmé třídě jsme vstoupili do projektu *Zkoumavé čtení*. Celá třída k němu přistupovala ukázkově. V dílnách čtení si četli, pracovali podle zadání, seznamovali se s různými příběhy a autory, s postavami, prostorem příběhu, jeho jazykem. Za ty dva roky jako čtenáři hodně pokročili. Polovina z nich se stala skutečnými čtenáři.

Hned na počátku mě zaujal jeden chlapec. Svým chováním a přístupem tak trochu připomínal známou seriálovou postavu Sheldona Coopera. Projevilo se to i při čtení. Hledal doslovný význam toho, co četl. „Šťoural“ ve slovech, když se mu nezdála nebo jim nerozuměl. Potřeboval si přesně ujasnit, co se po něm chce, co a jak má dělat. Nebál se doptávat. Byl vytrvalý. Když něco začal, musel to za každou cenu dokončit. Spolupráce ve dvojici s ním nebyla jednoduchá, většinou si prosazoval svoje. Četl a stále čte velmi pomalu, ale s dobrým porozuměním. Vždy měl čím přispět do reflexí, měl dobré postřehy a rád oponoval druhým.

D. na sobě hodně zapracoval. Výrazně se rozečetl. Určitě tomu pomohlo jeho cestování vlakem do školy, díky knížkám mu cesta rychleji uběhla. Knížka se stala jeho nezbytnou součástí, četl si i o přestávce na chodbě. Často si nechal knížku doporučit. Když nějakou rozečetl, tak ji také dočetl. Nebylo jich tolik, ale byly obsáhlé a dějově náročné. Stal se z něho čtenář fantasy literatury. Můj obdiv si získal tím, že zvládl *Pasažérku* od Alexandry Bracken a nyní pokračuje *Cestovatelkou*.

To, že mu čtení něco dává, dokazuje také při psaní. Na stejnou úvodní větu vytvořil svůj vlastní příběh, ve kterém spojil styl a náměty ze dvou přečtených knih. Když jsem ho četla ostatním nahlas, zavládlo zaujaté ticho. Čtení knížek mu otevřelo jeho vlastní fantazii, přesně podle Stephena Kinga: „Popis začíná v autorově fantazii, ale měl by skončit v čtenářově.“

Čtenářské zrcadlo

Cestovat s knihou či knihou? A co číst s mapou v ruce? Tolik možností mívá čtenář-cestovatel! Skončilo léto, obvyklý čas cestování, začíná podzim, čas vzpomínání.

Přijměte krátká čtenářská ohlédnutí za letním časem i inspirace pro dlouhé čtenářské večery.

OLGA BLAŽKOVÁ:

Nedovedu si představit léto nebo dovolenou bez knížky. Moje oblíbená fantasy literatura mi však dovoluje cestovat pouze v mých představách.

Naposledy jsem si přečetla knihu *Místo mezi světy* od Micaiah Johnsonové. „Dostala“ mě představa, že naše Země má 380 verzí! Každý člověk tak existuje 380krát a žije si hodně podobně, nebo úplně jinak.

Hned jsem si představovala, jestli by ty moje verze byly taky tak velké čtenářky, nebo by chodily kolem knih obloukem? Fungovaly by tam stejně úspěšně dílny čtení? Moje verze ze Země Nula se momentálně těší na další setkávání nad knihou.

.....

MARTINA GONSIOROVÁ:

Když cestovat, tak v mém případě jediné s knihou. Kniha mi totiž zpřijemňuje čekání v dopravních prostředcích, na letištích a nádražích, zklidňuje mou mysl a rozšiřuje mi obzory poznání.

Během prázdnin se snažím vždy poznávat nová místa nejenom v u nás, ale i ve světě – letos to byl Lisabon, vloni Madrid, před covidem jsem si splnila sen a putovala Mexikem. Při této příležitosti si vždy kupuji publikaci, která se k danému místu váže. V ní se dozvídám nejen o zajímavých lokalitách, jež v dané oblasti najdu, ale dočtu se i o tradicích, zvyklostech a místní kuchyni.

Pokaždé ocením i fotodokumentaci a mapy. Ty se dají v dnešní době samozřejmě i stáhnout z internetu, ale křídový papír a listování jednotlivými stránkami – to je to, na co se těším a jinak si to představit neumím a vlastně ani nechci.

Letos jsem díky cestovatelské brožurce ochutnala i doporučené portské a dozvěděla se, že existuje nejenom červené a bílé, ale i růžové. V kombinaci s tonikem, citrónem a ledem je to v horkém létě neuvěřitelná dobrota – a nemusíte být ani v Lisabonu.

.....

TEREZA MATĚNOVÁ:

Kolik knih se vejde do kufru?

Balení zavazadel nesnáším. Předražené „pidilahvičky“ nekvalitní kosmetiky s objemem do sta mililitrů rovněž. Palčivou otázku, zda si k moři balit tenisky, řeším celý život a tu stylovou plážovou deku jsem pro její objem a tíhu letos opět nechala doma. Co si však každý rok užívám, je výběr „letních“ knih. Mám totiž čtečku. Myslím, že Kindle je geniální výmysl pro osoby se sníženou schopností balení se na dovolenou nebo pro ty, jejichž ochablé paže se při manipulaci se silnějším svazkem začnou po nějaké době vysíleně chvět. Příjemným objevem pro mě letos bylo hned několik děl francouzské spisovatelky Delphine de Vigan. Zvláště titul *Děti nade vše* byl tou pravou trefou do letního.

JANA FALÁTOVÁ:

Tyto dvě oblasti ve svém životě nemohu oddělit, vzhledem k tomu, že ráda čtu i cestuji. Už v době dospívání jsem otravovala rodiče, abychom jeli na výlet na místa, která jsem znala z knih. Tehdy to byly historické romány Ludmily Vaňkové, takže jsem toužila po návštěvě Anežského kláštera v Praze, Vyššího Brodu či Hluboké, kde byl štat můj tehdejší hrdina Záviš z Falkenštejna. Na řadu těchto míst jsem se dostala až o mnoho let později. Nutno říci, že prodleva byla ku prospěchu, neboť během těch let čekání došlo k jejich zvelebení. Později mě přestaly lákat návštěvy míst proslavených literaturou, zejména čerstvě vyšlou, neboť stejný nápad má v danou dobu spousta lidí a to kazí dojem. Láká mě tedy stále stará Karviná ze *Šikmého kostela* K. Lednické či *Bílá Voda* K. Tučkové, ale programově to odkládám. Začalo se mi ale stávat, že se mi daří náhodně sáhnout po knize, která se odehrává tam, kde jsem nedávno byla a to je potom milé připomenutí a „aha“ moment. Na závěr se přiznám, že bez knihy nevytáhnu paty z domu, a když vyrazím pěšky a na těžko s krosnou, mám knihu alespoň v mobilu ve čtečce nebo v audio verzi.

.....

ZBYNĚK NĚMEC:

Za jeden ze skvělých vynálezů pro dlouhé cesty autem považuji audioknihy, díky kterým se snad někdy dá těšit i na nekonečné dálniční úseky. A tak třeba rodinná cesta do francouzského Dijonu, na které jsme byli s dětmi před pár lety, pro mě už asi navždy bude asociovat nejen chuť hořčice, ale i strach z *Ďábelské zubařky* od Davida Walliamse.

.....

TEREZA NAKLÁDALOVÁ:

Mám ráda vymyšlené fikční světy, ale možná o trochu raději mám možnost číst se satelitními či historickými mapami při ruce. Thriller islandské autorky Yrsy Sigurðardóttir jsem geograficky studovala tak podrobně, že se mi opuštěná zátoka v západních fjordech zhmotnila ve snu až děsivě realisticky, a jen samotný pohled na knihu pak ve mně budil hrůzu. Nevím, zda na Island ještě chci jet. Radostnější bylo putování Londýnem po stopách historických hrdinů, především pak Shardlaka ze série C. J. Sansoma. Ovšem nevím, zda lze tuto radost sdílet, nedávno jsem kamarádce sérii doporučila a ona při mém nadšeném proslovu o ní hned zpozorněla se slovy: „To je ta, co jsme kvůli ní chodily celý den Londýnem po nezajímavých místech, protože tady bydlel, tady měl sad, tady chodil do kanceláře...?“

ŠTĚPÁNKA RICHTROVÁ:

Jsem bohém s mozkiem topografa. Pokud se v knize objeví jen náznak skutečného místopisu, nedá mi to, abych si nevzala k ruce mapu a nesrovnávala popis vypravěče se skutečností. Pravidelně honím své žáky po Jilemnici, aby si osahali místa, po nichž je vodí Jaroslav Havlíček v *Petrolejových lampách*. Ukazují jim dobové fotografie a plánky města, aby viděli, jak si spisovatel skutečnost upravil a jak místa změnil čas.

Poutní kostel na Zelené hoře a chrám v Sedlci jsem prolézala se Santiniho jazykem v ruce. V mobilu mám uloženou mapu s místy, která musím příště navštívit ve Vídni, abych zachytila stopu významných Čechů jako badatelka Anežka v *Srdci Evropy* od Pavly Horákové. A také už vím, o kolik kilometrů posunula Kateřina Tučková poutní horu Mariahilf blíž k *Bílé Vodě*!

Děkujeme za čtení našeho časopisu.
Jeho další číslo vyjde na přelomu kalendářního roku.

Nevyžádané příspěvky jsou vítány,
s vyžádanými se počítá.